

Do paláce Moudrosti zavítal Šalomoun a s ním velký zástup

Přichází Šalomoun a chce si vzít Moudrost za manželku. Když už se chystám poslouchat, co se tu bude dít, zazní náhle jakýsi zvuk a strhne se veliký hluk, a když se všichni ohlíží, dívám se i já a spatřím, jak kdosi vchází do paláce, v jasné záři, s korunou a zlatým žezlem a za ním se táhne tak veliký zástup služebnictva, až se všichni vyděsili. Okamžitě se k němu obrátily oči všech lidí včetně těch mých. On předstoupil a oznámil, že ho nejvyšší Bůh bohů poctil tím, aby si prohlédl svět svobodněji než kdokoli z těch, kdo byli před ním či budou po něm, a nadto aby si vzal za manželku Moudrost, která je ředitelkou světa, a proto ji také hledá. (A říkal o sobě, že se jmenuje Šalomoun a je králem Izraele, nejslavnějšího národa pod nebem.)

Co mu odpověděli a co na to řekl. Když mu na to skrze nejvyšší písárku Opatrnost odpověděli, že Moudrost je chotí samotného Boha a nemůže se oddat jinému, ale pokud chce získat její přízeň, nikdo mu v tom bránit nebude, Šalomoun odvětil: „Předsevzal jsem si, že poznám, jaký je rozdíl mezi moudrostí a bláznovstvím, neboť se mi nelíbí nic, co se pod sluncem děje.“ (Kaz 1:17)

Poutník se zaradoval. Když jsem to slyšel, ach, jak jsem se zaradoval, že snad konečně dostanu jiného rádce a průvodce, než jsem měl doposud, a s ním obstojím lépe a prohlédnu si vše pečlivěji, a kam on půjde, půjdu i já, a začal jsem za to v nitru chválit Pána Boha.

Šalomounova společnost. Šalomoun měl s sebou nemalý zástup služebníků a přátel, kteří s ním přišli vyzkoušet onu královnu světa, Moudrost. Mezi nimi byli po jeho boku počestní muži s vážnými způsoby, které nazývali (když jsem se jich na to ptal) patriarchy, proroky, apoštoly, vyznavači atd. V jeho zadním houfu mi pak ukazovali některé z filozofů: Sokrata, Platona, Epiktéta, Seneku a jiné. Ti všichni se usadili po stranách a já s nimi, s velikým očekáváním, co bude následovat.

Poutník se dívá na správu světa a na tajné soudy

Brzy poté jsem pochopil, že se tu spravují jen všeobecné věci, takové, které se týkají všech stavů světa; jiné, konkrétnější záležitosti se řeší v místech k tomu určených, na radnicích, v soudních domech, konsistořích atd. Co se tu událo v mé přítomnosti, vám teď krátce popíšu.

Stížnosti na neřády světa. Nejprve předstoupily úřednice světa, Industria a Fortuna, a přednesly oznámení o neřádech, které se dějí ve všech stavech, a to skrze všem společnou nevěrnost, úskoky, lsti a všelijaké podvody, a žádaly, aby se to nějak napravilo. Zaradoval jsem se, když jsem viděl, že i oni sami přicházejí na to, nač jsem přišel i já, totiž že ve světě žádný řád není. Když to zaznamenal tlumočník, říká mi: „Podívej se, ty ses domníval, že jen ty sám máš oči a kromě tebe nikdo nic nevidí. Tady si všimni, jak bedlivou pozornost tomu věnují ti, kteří se o to mají starat.“ „To rád slyším,“ opáčil jsem. „Jen dej Bůh, aby se našel způsob, jak to změnit.“

Vyšetřování příčin toho všeho. A viděl jsem, že se shromáždily rádkyně, rozmlouvaly spolu a nejvyšší písařka Opatrnost se pak otázala, zda by bylo možné zjistit, kdo za to všechno může. Po mnohém vyšetřování bylo oznámeno, že se do světa vloudili nějakí buřiči a rozkolníci, kteří roztrušují zjevné i tajné neřády. Nejvíce pak dávali vinu (hned je tu totiž jmenovali) *Obžerství, Lakotě, Lichvě, Chlípnosti, Pýše, Ukrutnosti, Lenosti, Zabálce* a ještě některým dalším.

Výnos o původcích neřádů. Když se o tom poradili, byl nakonec sepsán a přečten výnos, aby se skrze otevřené dopisy (vyvěšené na veřejně dostupných místech a rozeslané po celé zemi) vyhlásilo, že Její Milost královna Moudrost si všimla, jak se skrze mnohé, pokoutně přicházející cizozemce dějí mnohé nepravosti, a proto se ti, kdo jsou za to zodpovědní, vypovídají až na věčnost ze společenství i z celého království, zejména pak *Obžerství, Lakota, Lichva, Chlípnost* atd., a pod hrozbou trestu smrti se od té hodiny už nesmí v zemi ani ukázat. Když byl tento rozsudek zveřejněn skrze vyhotovené dopisy, ani byste nevěřili, jak veliký dav jásajícího lidu se seběhl a každý (i já) si dělal naděje na zlatý věk ve světě.

Nový nárek a nová nařízení. Ale po malé chvíli, když ve světě nebylo o nic lépe, začali mnozí přibíhat a stěžovat si, že se žádná exekuce nekonala. Po zasedání rádkyň tedy královna ustanovila dva komisaře, *Nedbala* a *Přehledu*, ke kterým se pro větší vážnost přidala z řad královských rádkyň ještě *Mírnost*, a to s rozkazy, aby pečlivě vyšetřili, jestli tu ti zlopověstní vyhnanci nezůstávají i přes její nařízení, nebo zda se někteří z nich opovážlivě nevrátili zpátky. Komisaři se tedy vydali na cesty, a když se po nějakém čase vrátili, vydali prohlášení, že sice našli nějaké podezřelé, ale ti tvrdí, že k těm vyhnancům nepatří, a také se jinak jmenují. Jeden že se podobá *Opilství*, ale jmenuje se *Rozjařenost* nebo *Veselost*, druhý se podobá *Lakotě*, ale říká si *Šetrnost*, třetí je podobný *Lichvě*, ale nazývají ho *Úrok*, čtvrtý *Chlípnosti*, ale říkají mu *Láska*, pátý *Pýše*, ale jmenuje se *Vážnost*, šestý *Ukrutnosti*, ale jeho jméno je prý *Příšnost*, sedmý *Lenosti*, ale ten že se jmenuje *Dobromyslnost* atd.

Výklad výnosu. Když to v radě zvážili, bylo vyhlášeno, že Veselost není Opilství a ani Šetrnost se nemá nazývat Lakotou atd. A proto se mají dotyčné osoby propustit na svobodu, neboť se na ně výnos nevztahuje. Když byl nález rozhlášen, všichni ti podezřelí se hned svobodně odebrali pryč a táhl se za nimi zástup prostých lidí, kteří se s nimi seznamovali a hovořili s nimi. Když jsem se podíval na Šalomouna a jeho společníky, vidím je kroutit hlavami, ale když i oni mlčeli, mlčel jsem také, jen jsem zaslechl, jak jeden z nich šeptá druhému: „Vykázali pryč jen jejich jména; zrádci a zhoubci si jména změnili a mohli volně odejít. Z toho nevzejde nic dobrého.“

Stavy světa žádají rozšíření svobod. Vtom znovu přišli vyslanci všech stavů světa a žádali o slyšení. A když je vpustili, s podivnými úklonky přednesli poníženou prosbu všech věrných poddaných, aby se Její milost, nejjasnější královna, milostivě ráčila rozpomenout, jak upřímně a poslušně všechny stavy podporovaly až doposud její vládu, věrně dodržovaly všechny její zákony a výroky a poslouchaly její správce, a že ani do budoucna nemají jiné úmysly, jen pokorně žádají, aby jim Její Milost královna jako odměnu za již prokázané služby a pobídku k nové stále věrnosti udělila nějaká nová privilegia a svobody (jakékoli by se prozíravosti Její Milosti královny zalíbily). Za to že slibují prokazovat jí stálou vděčnost a náležitou poslušnost. Když domluvili, poklonili se až k zemi a odstoupili od trůnu. Já jsem si protřel oči a říkám: „Co má být zase tohle? To svět nemá už tak dost svobod, že chce ještě další? Uzdu na vás, uzdu a bič a trochu helleboru!“ To jsem ale pronesl jen v duchu. Rozhodl jsem se totiž, že už nebudu říkat nic dalšího, ani by se to neslušelo v přítomnosti oněch mudrců a starců, kteří také vše bedlivě sledovali.

Rozdělování nových privilegií. Sešla se tedy opět rada a po dlouhém rokování dala královna oznámit, že vždy byla pro vzdělávání a zvelebování svého království a že je tomu sama nakloněná, a proto když slyšela žádost svých věrných a milých poddaných, nechce ji zamítnout. Rozhodla se tedy, že pro větší důstojnost pozmění tituly lidí ve všech stavech, aby se jimi zřetelněji a s větší slávou lišili jedni od druhých. Z toho důvodu nařizuje a poroučí, aby se odteď řemeslníkům říkalo slovutní, studentům osvícení a nejučenější, mistrům a doktorům nejslovutnější, kněžím důstojní, velební a veškeré cti hodní, biskupům nejsvětější, bohatším mezi měšťany velectění, zemanům urození a stateční rytíři, pánům dvakrát páni, hrabatům vysoce vážení páni, knížatům velkomocní a králům nejjasnější a nepřemožení. „Aby tato privilegia byla ještě pevnější, nařizujeme, aby nikdo nebyl povinen ani přijímat dopis, pokud na něm bude nějaký titul scházet nebo bude chybně uveden.“ Vyslanci za to poděkovali a odešli a já jsem si myslel: „Máte to znamenitou kořist, čáry na papíře.“

Žádost chudých. Poté přednesli svou žádost chudí ze všech stavů a v ní si naříkali na velikou nerovnost, totiž že jiní mají hojnost majetku a oni trpou bídu s nouzí, a chtěli, aby se to nějak srovnalo. Po zvážení té věci bylo chudým odpovězeno, že ačkoli by Její Milost královna přála každému takové pohodlí, jaké by sám chtěl mít, sláva jejího království vyžaduje, aby se jedni skvěli nad druhými. Navíc kvůli řádu, který je ve světě ustanoven jednou pro vždy, to nemůže být jinak, než že Fortuna má obsazen svůj hrad a Industria zas své dílny. Ale že se každému dovoluje, aby nelenil a pomáhal si z chudoby, jakoukoli cestou může a umí.

Žádost snaživých. Když se roznesla odpověď daná těmto žadatelům, přistoupili po malé chvíli další, kteří nesli žádost od snaživých. Prosili, aby napříště žádný člověk nezískal nic jen díky slepému štěstí. Věci, po kterých lidé dychtí a na kterých pracují, dostanou jen ti, kdo v kterémkoli stavu nelení a jednají pilně podle svých předsevzetí. Nad touto prosbou strávila rada mnoho času a pečlivě ji rozvažovala, z čehož jsem usoudil, že to byla nesnadná věc. Nakonec však bylo vyhlášeno, že ačkoli nelze vzít svěřenou moc a správu z rukou úřednice Fortuny a její věrné služebnice Náhody, bude se na to nicméně pamatovat a ony úřednice budou mít naříděno, aby si více všímaly snaživých než lenochů (nakolik to budou schopné posoudit), a tím že dojde k nápravě. Potom odešli i tito.

Žádost učených a slavných. Hned po nich přišli vyslanci některých významných lidí, jmenovitě Theophrastus a Aristoteles, a žádali dvě věci. Předně, aby se jim nestávaly takové nehody jako jiným lidem. Za druhé, protože jsou z Boží dobroty na tomto světě poctěni znamenitějším vtípem, uměním, bohatstvím atd. (a když takoví lidé umírají, je to škoda pro všechny), žádají tedy, aby měli před davem obyčejných lidí tu výhodu, že nebudou umírat. Když zvážili jejich první žádost, bylo jim odpovězeno, že prosí o spravedlivou věc, a proto se jim povoluje, aby se před neštěstími chránili, jak nejlépe umí, umělci uměním, opatrní opatrností, mocní svou mocí a bohatí svým bohatstvím. Co se týká druhé žádosti, královna Moudrost hned přikázala, aby svolali všechny nejznamenitější alchymisty a ti aby se vši pilností hledali nějaký prostředek, kterým by se dala zajistit nesmrtelnost. Alchymisté to přijali a rozešli se. Když se pak dlouho žádný z nich nevracel a vyslanci dotírali, aby jim dali odpověď, řekli jim, že si Její Milost královna nepřeje, aby takoví zvláštní lidé hynuli stejně jako ostatní, ale že v současné době ještě neví, jak to zařídit. Že jim však dává tu výsadu, aby tam, kde se prostí lidé pohřbívají hned zčerstva po smrti, oni byli co nejlépe uchovávaní mezi živými, a tam, kde se jiní dostávají po smrti jen pod zelený drn, je mají příkryt kamením. Toto že se jim povoluje a k tomuto se jim uděluje privilegium, aby se lépe poznal rozdíl mezi jimi a obyčejnou chátrou.

Žádost od vrchnosti. Když odešli i oni, předstoupili nějací lidé jménem vrchnosti a poukazovali na těžká břemena toho stavu a žádali o ulehčení. Bylo jim tedy povoleno, aby si sami hověli a řídili věci skrze místodržící a úředníky, s čímž byli spokojeni, poděkovali a odešli.

A od poddaných. Nedlouho poté dorazili vyslanci od poddaných, rolníků a řemeslníků a nařikali, že ti, kdo jsou nad nimi, nechtějí nic jiného, než pít jejich pot, protože je honí a štvou, až potí krev. A ti, které si k tomu používají, to dělají ještě ukrutnějším způsobem, aby na tom také něco vydělali. Na důkaz toho vysypali hromadu mozolů, modřin, jizev i čerstvých ran (které přinesli na ukázkou) a žádali o milost. Zdálo se zřejmé, že se tu děje příkoří a mělo by být zastaveno, ale vzhledem k tomu, že se vrchnostem dovolilo řídit věci skrze své služebníky, jsou tím prý vinni oni, a tak aby byli obesláni. Hned tedy byly poslány obsílky ke všem královským, knížecím a panským rádcům, regentům, úředníkům, výběřcím, písařům, rychtářům atd., aby se bez odmlouvání dostavili ke královně. Jak poručili, tak se stalo. Ale když se dostavili, hned proti jedné žalobě na sebe postavili deset opačných, a stěžovali si na lenost,

neposlušnost, vzpouru, pýchu a všelijakou prostopášnost svých poddaných, ke které sklouznou, když se jim jen maličko popustí uzda. Po jejich vyslechnutí se v radě celá věc zvažovala znovu a nakonec bylo poddaným řečeno, že vzhledem k tomu, že si nechtějí nebo neumí vážit lásky a milosti svých nadřízených, aby si tedy zvykali na jejich přísnost, protože ve světě to musí být tak, že jedni panují a druzí jsou jim poddáni. Je jim ale umožněno, aby si svou ochotou, povolností a skutečnou poddaností dobyli u své vrchnosti a místodržících co nejvíce přízně a aby z ní měli prospěch.

Stížnost politiků a prokurátorů. Po jejich propuštění zůstali v sále správní úředníci (královské a panské rádkyně, doktoři práv, prokurátoři, rychtáři atd.) a stěžovali si na nedokonalost psaných práv, že podle nich nelze rozhodnout všechny rozepře, které se mezi lidmi seběhnou (třebaže zákoníky již obsahují statisíce případů). A kvůli tomu prý nemohou mezi lidmi dokonale udržovat řád, vždyť když někdy pro vysvětlení práva a ukončení pře přidají nějaký svůj názor, nerozumní lidé to pokládají za převrácení práva, a tím roste nespokojenost a také vznikají rozrůžky. Proto žádají buď radu, jak mají jednat, nebo ochranu proti všetečným lidským soudům. Poručili odejít a konala se porada. Trvalo by velmi dlouho, než bych vypsal všechno, za co se rádkyně přimlouvaly. Proto se budu věnovat až usnesení, jež jim bylo oznámeno po jejich opětovném předvolání. Jmenovitě, že Její Milost královna nevidí žádný způsob, jakým by mohla být sepsána nová práva, která by dokonale popisovala všechny možné příhody, a proto mají zůstat u předchozích práv a zvyklostí.

Je jim dáno pravidlo: *Ratio statūs*. Jako pravidlo a klíč ke všem právům se však Její Milost královna uráčila dát jim toto: svým výkladem práv a soudy, které podle nich vykonávají, mají vždy přispívat buď ke svému nebo k obecnému dobru. Bude se tomu říkat *ratio statūs* a jako štítem se tím budou moci krýt před útoky obecných pomluv: takové rozhodnutí si přece vyžádal příslušný místní zvyk (kterému ne každý rozumí), a bylo tedy nevyhnutelné. Politici pravidlo přijali, slíbili, že se jim budou řídit, a odešli.

Stížnost žen na muže a mužů na ženy. Moc času neuplynulo a přišly ženy se stížností, že musí zůstat pod mocí mužů jako nějaké otrokyně. Hned se tu také našli muži, kteří hořekovali nad neposlušností žen. Opět se královna a její rádkyně sešly k jedné nebo dvěma poradám, až nakonec skrze kancléřku vyhlásili tuto odpověď: „Protože sama příroda dala přednost mužům, tak při tom také zůstane, pouze s těmito podstatnými výjimkami: Předně, poněvadž ženy tvoří polovinu lidského pokolení, nemají muži činit nic bez toho, že se s nimi poradí. Za druhé: neboť příroda častokrát vylévá své dary štědrěji na ženy než na muže, má se ženě, která bude mít rozumu a moci jako muž, říkat mužatka a muž jí nebude smět upřít přednost.“ To byla první odpověď, ale ani muži, ani ženy s ní nebyli spokojeni. Ženy totiž chtěly, aby se s nimi muži rozdělili o vládu a aby tedy vládly střídavě jednou muži a jednou ženy. Našly se i takové, které nechtěly nic jiného než úplnou vládu, snažily se dokázat svou větší tělesnou i rozumovou obratnost a také tvrdily, že když měli muži přednost po tolik tisíc let, nastal čas, aby ženám konečně ustoupili. Výborný příklad něčeho takového je prý k vidění v anglickém království: že když vládla královna Alžběta, všichni muži k její počtě podávali ženám pravou ruku a tento chvályhodný zvyk

trvá až dodnes. A protože vládkyní světa je Bohem stvořená žena – Její Milost královna Moudrost – a všechny její rádkyně, bylo by v pořádku, aby i správa domů a obcí ve světě byla ženská (vždyť „podle králova vzoru se řídí celý svět“). Domnívaly se, že touto řečí královnu Moudrost snadno přesvědčí o svém názoru. Ale muži, kteří to nepřesli mlčením, se bránili takto: že i když dal Bůh vládu královně Moudrosti, předně ji však drží v rukou on sám, a to cele a vždycky, a proto že oni také chtějí atd.

Narovnání mezi muži a ženami. Na to se opět konalo několik setkání, z čehož jsem usoudil, že jim tato záležitost přijde velmi složitá. Když jsme pak všichni čekali na konečné rozhodnutí, nedočkali jsme se ho, jen Opatrnosti s Přívětivostí bylo nařízeno, aby potají jednaly s jednou i s druhou stranou. Když ty se do toho vložily, nakonec našly takové řešení, aby muži pro pokoj v domě a jeho svornost ženám aspoň tajně dávali přednost a řídili se jejich radami. Ženy aby se s tím spokojily a navenek vyznávaly poslušnost, protože tak aspoň podle zdání zůstane při starobylém zvyku a jejich domácí vláda bude zároveň dobře upevněna. Jen je třeba, aby nevyšlo najevo to veliké tajemství, že muži spravují obec, obec spravuje ženy a ženy zase muže. Její Milost královna prosí obě strany, aby na to daly pozor. Obě strany nakonec souhlasily. Když to viděl jeden ze Šalomounových společníků, řekl: „Žena, která ctí svého muže, bývá pokládána za moudrou.“ (Sir 26:29) A druhý dodal: „Muž je hlavou ženy, jako je Kristus hlavou církve.“ (Ef 5:23) Ale už zůstalo při tom přátelském narovnání a muži i ženy se ubírali pryč.

Do jazyka 21. století převedl Lukáš Makovička. Vydalo nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

www.PoutnikovaCetba.cz

Celou knihu Labyrint světa a ráj srdce v jazyce 21. století můžete zakoupit zde: <https://www.poutnikovacetba.cz/poutnikova-cetba/labyrint-sveta-a-raj-srdce-v-jazyce-21-stoleti-j-a-komensky.html>